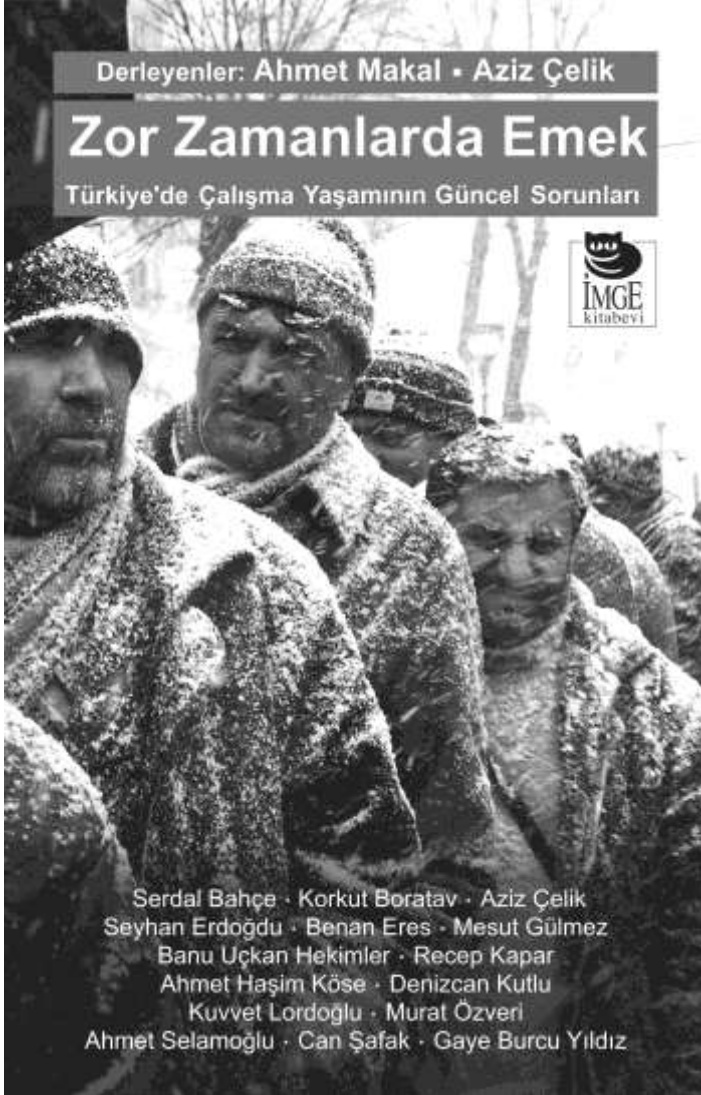

Zor Zamanlarda Emek Türkiye’de Çalışma Yaşamının Güncel Sorunları

Derleyenler: Ahmet Makal- Aziz Çelik
İmge Kitabevi
Mayıs 2017, 527 s.

Zor Zamanlarda Emek

Zafer AYDIN

Ahmet Makal ve Aziz Çelik'in çalışma yaşamının güncel sorunlarına ilişkin makaleleri derledikleri Zor Zamanlarda Emek başlıklı kitap İmge Kitabevi tarafından yayınlandı. Kitap, Ahmet Makal ve Aziz Çelik'in Hakan Koçak'la birlikte derlediği Sınıf Sendika Siyaset kitabının devamı ve tamamlayıcısı. İlk kitap, emek tarihinden kesitler sunuyordu, bu kitap ise emeğin güncel sorunlarını konu ediyor. Emeğin karşı karşıya bulunduğu sorunların kronik bir niteliğe bürünmesi, neoliberal saldırganlığa emeğin cephesinden güçlü ve etkili bir yanıtın verilememesinin yarattığı iç burukluğu, kitabın adında isabetli bir ifade bulmuş: Zor Zamanlarda Emek

“Zor Zamanlarda Emek” deyince sizi bilmem ama bende filmi biraz geri sarma ihtiyacı doğuyor. 1960'lı, 70'li yıllar boyuca emek Türkiye'de en parlak yıllarını yaşadı. O yıllarda işçiler kitlesel olarak katıldıkları mücadelelerle ekonomik ve demokratik haklarında önemli gelişmelerin yaşanmasını sağladılar. İşçi sınıfı toplumsal bir güç olarak sosyal ve siyasal süreçlere ağırlığını koydu, kendini kabul ettirdi. Bu yıllar kültürel olarak da emeğin parlak yıllarıydı. İşçileri, işçilerin hayatını, sevdasını ve kavgasını anlatan filmler çekiliyor, öyküler, şiirler, romanlar yazılıyor, şarkılar besteleniyor, bilimsel araştırmalar, incelemeler yayınlanıyordu. O kültürel iklimde herkes “işçiydi”, “işçiciydi”. İşçi semtleri, gecekonduarının kapısı, sendika binaları, fabrika önleri işçilerle temas etmek için can atan insanlarla doluydu.

Sonra köprünün altından çok sular aktı. Önce 12 Eylül emeği “tu kaka” ilan etti, haklarını budadı, örgütlerine prangalar vurdu. Arkasından reel sosyalizmin yıkılmasıyla esen liberal rüzgarlar emeğe ve emeğin yaslandığı, eşitlik, adalet, hak gibi değerlere saldırıya geçti. Verimlilik, rekabet, kâr gibi kavramlarla “gerçekçilik” örtüsü altında piyasa güzellemesi yapılırken emek unutturulmaya çalışıldı. Yapısal dönüşümlerle ekonomi liberalleştirilirken, emeği güvenceden, sendikadan, siyasetten yoksun bırakma süreci hızlandı. Sonuçta 12 Eylül yenilgisiyle birleşen liberal rüzgarların yarattığı atmosferde emek yalnızlaştı. İşçilerin kapısını çalanların, fabrika önlerine gidenlerin, kendisine işçi diyenlerin sayısı azaldı. Emek, siyasette de, bilimde de, kültürde de unutilan, ihmal edilen bir “kategori” durumuna düştü. Elbette, hikaye bundan ibaret değildi, rüzgarlar tersten eserken bile emek demeye devam eden, emeğin, hakları, sorunları üzerine düşünmeye devam eden “kötü gün dostaları” hep oldu. Ahmet Makal ile Aziz Çelik'in derlediği kitap, her koşul altında ısrarla ve kararlılıkla emeğin yanında durmayı başarmış, emeğin sorunları üzerine kafa yormuş, alın teri akıtmış bilim insanlarının makalelerinden oluşuyor.

Çalışma hayatının en kritik sorunlarının röntgenini çeken kitap, üç bölümden oluşuyor. Kitabın “Çalışma İktisadı” başlığı altındaki birinci bölümünde işçilerin

ekonomik ve sosyal sorunlarına işaret eden makalelere yer verilmiş. Korkut Boratav, “Türkiye’de Sınıfsal Bölüşüm Göstergeleri 2003-2014” başlıklı makalesinde AKP’li yıllarda uygulanan iktisadi politikaların sınıfsal bölüşümde emekçilerin aleyhine yarattığı uçurumu gözler önüne seriyor. Serdal Bahçe, Benan Eres ve Ahmet Haşim Köse’nin ortaklaşa kaleme aldığı makale ise “Türkiye’de Sınıfsal Yapıda Dönüşüm, İşçileşme ve Bölüşüm” ilişkilerini tartışıyor. Seyhan Erdoğan ve Denizcan Kutlu imzalı makalede de sosyal yardım ve ödemelerle örtbas edilmeye uğraşılan, çalışanların yoksulluğuna yol açan politikalar irdeleniyor. Bu bölümdeki son makale Kuvvet Lordoğlu imzalı. Kuvvet Lordoğlu makalesinde çalışma hayatının son dönemde en büyük sorunlarından bir haline gelen göçmen işçilik sorununu ele alıyor.

Kitabın ikinci bölümü sendikal harekete ayrılmış. Bu bölümde Aziz Çelik, AKP tarafından 2012 yılında çıkarılan ve 12 Eylül düzenlemelerinin ruhunu, sistematüğünü koruyan 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nu ve yarattığı sonuçları “Zarf Değişti Mazruf Aynı” başlığı altında değerlendiriyor. Banu Uçkan Hekimler ise makalesinde 2000’li yıllarda Türkiye’de memur sendikacılığını konu ediyor. Bu bölümde yer alan “Türkiye’de Toplu Pazarlık Sistemi ve Sorunları” başlıklı makale ise Can Şafak imzasını taşıyor. Ahmet Selamoğlu da üzerinde çok az konuşulan sendikal örgütlenmede gençlerin yeri ve rolünü “Yeni Frekans Arayışının Kaçınılmazlığı” başlıklı makalesinde irdeliyor.

Son bölüm ise çalışma hukuku ve sosyal güvenlik alanındaki makalelerden oluşuyor. Bu bölümde Mesut Gülmez, “Sosyal İnsan Haklarında Uluslararası Anti Sosyal Hal ve Gidiş” başlıklı makalesinde Türkiye’nin onayladığı sosyal insan hakları alanındaki sözleşmelerde hal ve gidişini değerlendiriyor. Murat Özveri ise makalesinde çalışma hayatının neredeyse omurgasını oluşturacak hale bürünen güvencesiz çalışmanın hukuki dayanaklarını inceliyor. Gaye Burcu Yıldız da “Türkiye’de İşçinin Bireysel ve Toplu İş Hukuku Alanında Hak Arama Özgürlüğünün Değerlendirilmesi” başlıklı makalesinde mevcut hukuksal çerçeve içinde işçilerin hak arama özgürlüğünün sınırlarını ve sınırlılıklarını ele alıyor. Bu bölümün ve kitabın son makalesi Recep Kapar’a ait. Recep Kapar da çalışma hayatındaki sağlık ve güvenlik sorunlarına ayna tutuyor.

Bir zincirin halkaları gibi birbirine eklenen, birbirini tamamlayan makalelerle kitap, emeğe yönelik neo liberal saldırganlığın çeşitli yönlerini ve yarattığı tahribatı somut veriler üzerinden yalın bir biçimde ortaya döküyor. Kitapta yer alan makalelerde ekonomik politika tercihlerinin, yasal düzenlemelerin emekçilerin hayatını nasıl etkilediği ortaya konulurken, aynı zamanda emek hareketinin içinde bulunduğu gerileme ve sıkışmanın bağımlı değişkenlerine de işaret ediliyor. Gerileme ve sıkışmaya kaynaklık eden olguların tespiti ve aşılması yönünde önemli bir perspektif içeren “Zor Zamanlarda Emek” kitabının emeğin hak ve özgürlük mücadelesine güç katacağına kuşku yok. Meselenin sahiplerinin ilgisini esirgememesi dileğiyle.